

УДК 811.161.2'367

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ Й ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕПРЯМИХ СПОНУКАЛЬНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ У ТВОРАХ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Мясоєдова С.В.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті проведений аналіз лексико-семантичних, а також прагматичних особливостей непрямих спонукальних висловлень на матеріалі творів О. Кобилянської. Встановлено, що у спонукальному значенні використовуються насамперед висловлення з дієсловами умовного способу (як у складі розповідних, так і питальних речень); у непрямих спонуканнях із дієсловами дійсного способу спонукального значення набувають передусім дієслова майбутнього часу; вербальний засіб вираження окремих спонукальних дій являють собою перформативи; до лексико-семантичних ознак, що уможливають сприйняття як спонукальних висловлень, які не містять категоричних імперативних форм, належить уживання в їх структурі модальних слів. Доведено, що розумінню спонукальної настанови імпліцитних висловлень сприяє контекст, який відображає риси мовленнєвої ситуації, за якої вони вимовляються: саме знання ситуації дозволяє сприйняти мотиваційний потенціал висловлення, а отже, і його спонукальну силу.

Ключові слова: непрямі спонукальні висловлення, спонукальне значення, час і спосіб дієслова, перформативи, модальні слова, мовленнєва ситуація.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Ольга Кобилянська увійшла в літературу як один із перших українських авторів-модерністів, що започаткували новий тип української прози – психологічне оповідання, в якому внутрішній сюжет відігравав більшу роль, ніж зовнішній; уперше в українській літературі любовна тема розкривалася «не на інтригах та любовних пригодах, а на психічній аналізі буденного життя пересічних людей» [1, с. 79]. Ольга Кобилянська першою відійшла від стандарту пригнобленої селянки, створивши інший образ «нової» української жінки – освіченої, багатограної, що мужньо відстоює свої переконання й прагне рівності в суспільстві та родині, для якої особисте щастя безпосередньо пов'язано з духовним та інтелектуальним розвитком.

Проте об'єктом зацікавленості мовознавців є насамперед ті мовні засоби (лексичні, граматичні,

стилістичні), які використовує письменниця для створення своїх яскравих, емоційних, самобитних образів, передачі безмежного діапазону людських почуттів, а також висловлення ідей для втілення своєї творчої концепції. Дослідження у цьому напрямку торкалися проблеми особливостей буковинського говору (І. Г. Матвіяс), діалектизмів (Л. В. Гоцур), синтаксичних особливостей мови творів письменниці (Н. М. Торчинська), вивчалися безприменникові, а також просторові применниково-відмінкові конструкції (І. С. Коплик, Р. О. Христіанінова)

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Хоча в межах таких досліджень зроблені цікаві спостереження, багато з питань залишилося поза увагою вчених. Так, наприклад, на увагу заслуговують різні способи вираження спонукальної модальності, вибір яких залежить від низки чинників як лінгвістичних, так і прагматичних.

Відомо, що вибір форми спонування, притаманний тому чи іншому герою твору, продиктований бажанням вплинути на слухача, досягти здійснення того, до чого він його спонукає. Не останню роль у виборі мовцем виражальних засобів відіграють рівень його мовної компетенції, розвиненість мовлення, мовні смаки й уподобання, манера висловлюватись – усе те, що являє собою ознаки ідіостилу. Використання лише спеціально призначеного для вираження спонукального значення наказового способу дієслова в значній мірі збіднює можливості адекватно передавати життєві стосунки героїв. Тому письменниця вдається до залучання спонукальних конструкцій, що не містять імперативних форм; ці висловлюванн набувають семантики спонування через уживання мовних одиниць у нетипових для них функціях завдяки складній взаємодії лексичного і граматичного. Такі конструкції, що отримали у лінгвістиці назву «непрямі спонукальні висловлення», і становлять **предмет** аналізу цієї статті.

Мета статті. Одже, завданням роботи є аналіз тих лексико-граматичних, а також прагматичних особливостей непрямих спонукальних конструкцій, що сприяють створенню ідеостилу О. Кобилянської (на матеріалі твору «Царівна»).

Виклад основного матеріалу. Як показав аналіз тексту твору О. Кобилянської «Царівна», спонукального значення набувають передусім дієслова умовного способу. Існування таких конструкцій, у яких спонування виражено дієсловами умовного способу, можна пояснити близькістю семантики наказового й умовного способів: виражаючи дію ірреальну, бажану, що може бути здійсненою за певних обставин, дієслова умовного способу в контексті імперативної ситуації природно сприймаються як спонукальні:

*«А ти **подивилась би** завчасу на свою рожеву сукню, Леночко; може, треба децю відсвіжити або й докупити чого».*

Як відомо, первинне значення дієслів умовного способу – це «вірогідний, можливий або бажаний процес, реалізація якого пов'язується з наявністю тих або інших додаткових умов» [2, с. 421]. Значення бажаності виявляє семантичну близькість до спонукального значення, оскільки спонування, за твердженням О. В. Бондарко і Л. Л. Буланіна, являє собою актуалізацію бажання [3, с. 36]. Тому висловлення з формами умовного способу і значенням бажаності набувають імперативного значення через оптативність: мовець висловлює своє бажання, сподіваючись, що співрозмовник перетворить його на реальність, тобто буде виконавцем названої мовцем дії, наприклад:

«Я хотів би щось із ваших писань читати. Чи не можна би?» О. Кобилянська

Осмислені як спонування, речення з дієсловами умовного способу набувають спільних рис організації з прямими спонукальними конструкціями. Виразним свідченням цього є те, що дієслова умовного способу, які відповідно до своїх морфологічних властивостей не мають особових форм, а отже й не можуть вказувати на особу, у структурі невластиві спонукальних висловлень завжди набувають значення 2 особи – називають дію, до якої вони спонукають співрозмовника.

Якщо для форми наказового способу наявність значення 2 особи становить їхню граматичну ознаку, то для форм умовного способу у непрямих спонукальних конструкціях необхідні додаткові показники віднесення названої ними дії до співрозмовника. Формуванню значення 2 особи сприяє вживання в структурі цих речень особових займенників *ти, ви* у формі називного відмінка, а також в інших відмінкових формах, наприклад:

«Вам би десь конче виїхати вліті, Ната-лочко, – мовила старенька панна. – Ви так засиділися; те впливає зле на дівчат; це я з досвіду знаю. Ви би зараз поздоровили, повеселишали; от попросити б вам гарно в тіточки». О. Кобилянська

В окремих випадках висловлення з дієсловами умовного способу можуть виражати запрошення. Це буває тоді, коли мовець припускає, що слухач зацікавлений у виконанні дії, але невпевнений у цьому. Особливості ситуації, які зумовлюють сприймання спонукального висловлення як запрошення, відображає контекст, наприклад:

«Не погуляти б і нам трохи по саду? – спитав він, запинаючи свої рукавички надто скоро. – Добре! Ходім!» О. Кобилянська

Отже, формою умовного способу створюється ненаполегливе запрошення, що дозволяє слухачеві прийняти запрошення або ж відмовити мовцеві, не образивши його.

Можна стверджувати, що в більшості випадків спонування, виражені формами умовного способу, досить ввічливі через свою ненаполегливість і некатегоричність. Тому такі висловлення органічні для прохань, як-от у реченні:

«Не дарували б ви мені його? – спитав він. – Я люблюся в таких фантастичних творах». О. Кобилянська

Важливо зазначити, що форми умовного способу в складі питально-спонукальних речень транспонуються в сферу спонукальності тільки в тих питальних висловленнях, що містять заперечення. Ужиті без заперечної частки *не*, вони втрачають спонукальний смисл, пор.:

«Не говорити б нам ліпше о чім іншим?» О. Кобилянська – спонування.

«Говорити б нам ліпше о чім іншим?» – не має сенсу.

У непрямих спонукальних висловленнях з дієсловами дійсного, тобто реального, способу, що звичайно протиставляється дієсловом умовного й наказового, тобто ірреальних, способів, спонукального значення набувають передусім слова майбутнього часу, як такі, що, хоч і належать до способу реального, позначають дію ще не здійснену, отже нереальну, на момент мовлення. Висловлення з дієсловами дійсного способу майбутнього часу на позначення різних відтінків наказовості досить поширені в українській мові. У лінгвістичній літературі такі конструкції отримали назву «непрямих» або «некатегоріальних» імперативних висловлень. Їхня сутність визначається тим, що, призначені для відображення реальної дійсності у формах індикативу майбутнього часу, вони містять показники імперативності: футуральна індикативність послуговує в них засобом вираження модальності спонування. Це пояснює здатність форм майбутнього часу

формувати ірреальне значення спонування й бути досить поширеним засобом його вираження.

Найчастіше у мові героїв О. Кобилянської спонукальне значення застосовується разом із формами майбутнього часу дієслів 2-ої особи однини й множини: називаючи дію, яка відбудеться після моменту мовлення як діяльність, суб'єктом якої є співрозмовник, мовець тим самим висловлює спонування до здійснення цієї дії, наприклад:

*«Коли будете мати щось із ваших праць друкованого, то **пришлете** мені це самі – правда? – обізвась урешті.*

– *Пришлю.*

– *А коли заручитесь, то **напишете** мені це також самі, добре?»* О. Кобилянська

Інтенсивність спонування, тобто характеристика його як категоричного, пом'якшеного або нейтрального, зумовлюється відображеною в контексті висловлення мовленнєвою ситуацією, а саме стосунками комунікантів (їхньою залежністю/незалежністю один від одного, рівністю/нерівністю за віком, соціальним статусом тощо), а також зацікавленістю мовця і слухача у виконанні дії. Так, якщо з контексту, який містить спонування випливає те, що адресат підвладний мовцеві, то висловлення набуває вигляду наказу, настійної вимоги, дозволу або заборони, наприклад:

«Професор Лорден хоче з тобою женитися!... Він просить о скору відповідь. Впрочім, тут нема що багато думати. Ти чей приймеш його, те розуміється само собою!» О. Кобилянська.

Як відзначалося, регулярне функціонування дієслів майбутнього часу, тобто форм дійсного, отже реального способу, замість форм імператива, способу ірреального, можливе завдяки особливості їхнього значення: вони репрезентують як реальне те, що на момент мовлення ще не є таким. За цією властивістю форми майбутнього часу протиставлені формам теперішнього і минулого (давноминулого) часу. Це й пояснює той факт, що всі інші часові форми, крім форм майбутнього часу, рідше вживаються в структурі непрямого спонування висловлень. Не будучи пристосованими до вираження імперативного значення, вони формують лише окремі стилістично марковані варіанти непрямого спонування висловлень.

Серед непрямого спонування висловлень вирізняється великий і неоднорідний за відтінками наказових значень і способами їхнього вираження клас речень із дієсловами дійсного способу у формі теперішнього часу. Усі висловлення цього класу можна розподілити на дві групи. У першій наказовий зміст експлікується лексично за допомогою перформативів і модальних слів (експліцитні спонукальні висловлення). Речення другої групи не містять ані граматичних, ані лексичних показників спонукальності: наказовий зміст виражений у їх структурі імпліцитно. Це імпліцитні спонукальні висловлення.

Група експліцитних спонукальних висловлень. Поширеним способом висловлення непрямого спонування в творах О. Кобилянської є так звані «слова-дії», або перформативи.

Йдеться про дієслівні лексеми, які називають різні за своїм характером спонування: прохання, вимогу, наказ, пораду, пропозицію, рекомендацію тощо, наприклад:

«Я хочу тебе познайомити з панною Наталією Верковичівною. От що! З нами ти й так нудишся». О. Кобилянська

У вченні Дж. Остіна про мовленнєві акти ці слова об'єднані в клас так званих перформативів, вживання яких мовцем і є здійсненням дії: такий мовленнєвий акт не може бути описаний як власне вимовляння – це вимовляння-дія. Такими словами-діями є, наприклад, слова:

*Я заповідаю свій годинник братові;
Проголошую вас чоловіком і жінкою;
Об'являю засідання суду відкритим.*

Висловлення з такими словами у ролі прилюдних називаються перформативними. Для їх успішного функціонування, за Дж. Остіном, необхідно «існування загальноновизнаної конвенційної результативної процедури, яка передбачає вимовляння певних слів за певних обставин» [4, с. 29-30]. Крім того, усі учасники ситуації повинні мати достеменний намір здійснити відповідні вчинки. Наприклад, для того, щоб битися об заклад, недостатньо сказати *Б'юся об заклад, що...*, вимовляння цих слів буде тільки одним з елементів ритуалу закладу. Воно буде мати очікуваний результат, якщо ці слова вимовлені в ситуації суперечки й учасники ситуації мають намір розв'язати цей конфлікт за допомогою закладу [4, с. 57].

Т.В. Шмельова відзначає більшу семантичну складність перформативів порівняно з іншими модальними дієсловами, такими, як *хотіти, бажати, мусти, могли*: «вони є водночас актами мовної і соціальної діяльності мовця» [7, с. 96-97]. Щодо перформативів, які функціонують у структурі непрямого спонування висловлень, то як модальні слова, з одного боку, і як слова-дії, з іншого, вони якнайкраще відповідають завданню формування спонукальної модальності висловлення.

Якщо форми наказового способу являють собою спеціальний граматичний засіб вираження модальності спонування, то перформативи слід розглядати як специфічний лексичний засіб експлікації спонування в структурі висловлення, однак спонування не як такого, а через експлікацію окремих, різних за своїм характером мовленнєвих дій, у яких воно реалізується. Отже, характер спонування в таких висловленнях уточнюється через семантику перформативних дієслів: *наказую* позначає спонування як наказ, *прохаю, прошу* – як прохання, *вимагаю* – як вимогу, *забороняю* – як вимогу не виконувати названу дію тощо. Саму ж дію, процес або стан речей, до яких спонукає мовець, називає інфінітив у позиції додатка а також підрядна з'ясувальна частина, яка може заміщувати позицію додатка, наприклад:

«Прощу уважати мене за свого дансера! – змішався чемно Орядин, склонившись передо мною. – Я сам в цій хвили хотів просити вас о цього кадрили». О. Кобилянська

«Чуєш? Я хочу, щоби ти згасила світло і лягла спати. Ти!» О. Кобилянська

Дієслова-перформативи за своєю функцією подібні до дієслів наказового способу: їхнє лексичне значення експлікує безпосередньо спонування. Разом із тим, висловлення з перформативами не можна вважати прямим спонуванням:

модально-спонукальне значення, з одного боку, і диктум, якого цей модус стосується, з іншого, виражені аналітично – різними словами – компонентами словосполучення, тоді як дієслівні форми імператива є синтетичними. Дієслова-перформативи надають спонуканню описовості, що й доводить непрямий характер спонукальних висловлень, які їх містять.

Проведений семантичний аналіз спонукальних речень, вживаних у творах О. Кобилянської довів важливу роль у формуванні імперативного смислу оцінкового компонента змісту. Вираженню у структурі непрямих висловлень різних за своїм характером оцінок сприяє вживання цілої низки модальних слів, серед яких можна виділити такі групи за значенням:

1) модальні слова, що виражають морально-етичну оцінку через емоційне ставлення мовця до відображуваного, наприклад: *зле, соромно, грих, жах, сміх, радісно, приємно* та ін., наприклад:

*«Ви **зле** робите, що відтягаєтесь від світу, – говорив він. – Життя таке барвне, має в собі стільки інтересної всячини, що заняло би вас, певно, не одним до живого.»*

2) модальні слова, що дають оцінку відображуваного з урахуванням доцільності, доречності, ефективності тощо; це лексеми *варто, годиться, смієш, дарма, надарма, слід, добре, краще, доречно, доцільно*, з якими утворюються речення на зразок:

«Дівча дивилося мені через хвилину»серйозно в очі. Опісля глигнуло скоро на матір і, закопчиливши спідню губку, сказало:

*– Ти не **смієш** мені розказувати, розумієш?»*

Як засвідчують наведені приклади, модальні слова формують значення позитивної або негативної оцінки. Позитивна оцінка стосується відображеної в реченні ірреальної ситуації, до здійснення якої й спонукає мовець; негативної ж оцінки отримує реальна ситуація, завдяки чому в слухача формується мотив змінити її на краще:

«...Але він сам, як чоловік, не має для мене нічого симпатичного. Він не має ані крихітки, напр., «тонкості» в собі. Чи ви ніколи не гадали, як страшно мусить житися при чоловіці, котрому не можна віддати ні серця, ні поважання? Тіточко! Я не могла би так жити! Моя натура, ціла моя вдача такі жадні якоїсь – як би то сказати? – тонкої коректності, якогось ніжного чувства. любові. – Тут і урвала я». О. Кобилянська

Отже, в реченнях з оцінними модальними словами відображено або ситуацію, до якої спонукає мовець, або ситуацію, яку мовець спонукає змінити.

До лексико-граматичних чинників, що уможливають сприйняття як спонукальних висловлень, які не містять категоріальних імперативних форм, належить уживання в їх структурі модальних слів, наприклад:

«– Ти не маєш наглядати моїх учинків». О. Кобилянська

«– Однак я мушу йти!» О. Кобилянська

Імперативне значення цих речень за відсутності категоріальних засобів його вираження створюється завдяки специфічному вживанню інших мовних засобів, серед яких чи не найваж-

ливіша роль належить саме модальним словам.

Наголошуючи на значущості властивої модальним словам семантики для створення спонування як потенційної перспективи висловлень, слід також визнати, що наявність модальних слів у їх структурі становить лише передумову функціонування цих висловлень як спонукальних. Роль модальних слів як чинників формування такої комунікативної настанови забезпечується також іншими ознаками цих висловлень, що створюють для модальних слів специфічні умови функціонування. Це передусім формальна структура висловлення, у складі якої вжите те чи інше модальне слово, зокрема наявність дієслів умовного й дійсного способів майбутнього й теперішнього часу.

Імпліцитні спонукальні висловлення. На відміну від експліцитних спонукальних висловлень, в імпліцитних конструкціях імперативне значення не знаходить вираження за допомогою вербальних мовних засобів, що однак не заважає цим висловленням бути зрозумілими й інформативно достатніми.

У сучасних семантичних дослідженнях наголошується на тому, що модальність значення, на відміну від пропозитивного, диктумного, змісту висловлення, схильні до імпліцитного вираження. Відзначається, що імпліцитність вираження становить характерну рису саме модального значення. Це стосується й вираження спонування. Механізм формування імперативного значення в імпліцитних висловленнях можна схарактеризувати так: якщо один з учасників комунікації (мовець) володіє інформацією про можливість (необхідність, бажаність і т. ін.) перетворення реальної ситуації на нову й у цьому перетворенні зацікавлений інший учасник комунікації (слухач), то своїм повідомленням про можливість (необхідність, бажаність і т. ін.) зміни певного стану речей мовець спонукає адресата до відповідних вчинків. Такі спонукальні висловлення мають, як правило, значення поради, пропозиції, рекомендації, наприклад:

«– Катя! Коли кого о що-небудь проситься, то чиниться це в спосіб чемний! – упіснула я». О. Кобилянська – пор. «Поводься чемно!»

«З того, що вона дитина твоєї сестри, не виходить, щоби ти кривдив свої діти, бо то, що я видаю на неї, могла би краще видати на свої діти». О. Кобилянська – пор. «Не кривди своїх дітей!»

Сприйняти такі висловлення як спонукальні дозволяє контекст або конситуація, що відображають специфічні ознаки мовленнєвих ситуацій, які ці висловлення породжують.

Якщо здійснення чогось важливе не для слухача, а для самого мовця, повідомлення також може мати значення спонування. У цьому випадку формується такий різновид спонукального значення, як прохання: повідомляючи про свій стан або ситуацію, у яких він перебуває, як про такі, що вважаються відхиленням від норми й оцінюються в суспільній свідомості негативно, мовець тим самим виражає свою зацікавленість у перетворенні цієї ситуації на кращу й спонукає до цього слухача, наприклад:

«– Павлінко!

– Що, Мілечку?

– Не буде там уже далі кава готова? Я щось наче голод чую. Легуміни не ситять мене ніколи!» О. Кобылянська – пор. «Зробіть мені каву!»

Необхідно зазначити, що для того, щоб зрозуміти імпліцитне висловлення, сприйняти його як спонукування, необхідно знати ситуацію, у якій воно вимовляється. У цьому допомагає контекст або, що можливе в усному мовленні, конситуація, які відображають її риси, релевантні для семантики висловлення. Розуміння ситуації дозволяє сприйняти мотиваційний потенціал висловлення, а отже, і його спонукальну силу. Важлива роль у цьому належить фоновим знанням учасників комунікації, які забезпечують адекватне сприйняття закладеного у висловленні комунікативного наміру мовця.

Висновки. Таким чином, непрямі спонукальні висловлення займають важливе місце у текстах творів О. Кобылянської. Це насамперед дієслова умовного способу (як у складі розповідних, так і питальних речень), що здатні набувати спонукального значення через властиву їм оптаивність: мовець висловлює своє бажання, сподіваючись, що співрозмовник перетворить мрію на реальність, тобто буде виконавцем названої мовцем дії. У непрямих спонукальних висловленнях з дієсловами дійсного, тобто реального, способу, що звичайно протиставляється дієс-

ловам умовного й наказового, тобто ірреальних, способів, спонукального значення набувають передусім слова майбутнього часу, як такі, що, хоч і належать до способу реального, позначають дію ще не здійсненну, отже нереальну, на момент мовлення. Вербальний засіб вираження окремих спонукальних дій являють собою перформативи – слова-дії *просити, хотіти, радити, наказувати, вимагати* і т. ін. Виявляючи функціональну близькість до імперативних дієслівних форм, ці висловлення все ж належать до сфери непрямого спонукування. До лексико-семантичних ознак, що уможливають сприйняття як спонукальних висловлень, які не містять категоричних імперативних форм, належить уживання в їх структурі модальних слів. Суб'єктивно-модальні відтінки бажаності, можливості, необхідності, що їх вносять у зміст висловлення модальні слова, або відповідають їх об'єктивно-модальному плану, або творять його. За допомогою оцінної лексики зміст висловлення збагачується необхідним для формування в його структурі семантичним компонентом. Розумінню спонукальної настанови імпліцитних висловлень сприяє контекст, який відображає риси мовленнєвої ситуації, за якої вони вимовляються. Саме знання ситуації дозволяє сприйняти мотиваційний потенціал висловлення, а отже, і його спонукальну силу.

Список літератури:

1. Франко І. Молода Україна: Провідні ідеї й епізоди. – Львів, 1910. – 102 с.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997. – 494 с.
3. Бондарко А.В., Буланін Л.Л. Русский глагол. – Л.: Просвещение, 1967. – 192 с.
4. Austin J.L. How to do things with words. – Oxford UP, New York, 1973. – 329 p.
5. Шмелева Т.В. Смысловая организация предложения и проблема модальности // Актуальные проблемы русского синтаксиса. – М.: Издательство Московского университета, 1984. – С. 78-101.

Мясоедова С.В.

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ И ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ КОСВЕННЫХ ПОБУДИТЕЛЬНЫХ ВЫСКАЗЫВАНИЙ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ОЛЬГИ КОБЫЛЯНСКОЙ

Аннотация

В статье проведен анализ лексико-семантических, а также прагматических особенностей косвенных побудительных высказываний на материале произведений О. Кобылянкой. Установлено, что в побудительном значении используются прежде всего высказывания с глаголами условного наклонения (как в повествовательных, так и вопросительных предложениях); в косвенных побуждениях, выраженных глаголами изъявительного наклонения, побудительное значение приобретают в первую очередь глаголы будущего времени; вербальным способом выражения отдельных по будительных значений являются перформативы; к лексико-семантическим средствам, позволяющим восприятие как побудительных конструкций, которые не содержат форм императива, относят наличие в их структуре модальных слов. Доказано, что понимание побудительной перспективы имплицитных высказываний обеспечивает контекст, который отображает черты той речевой ситуации, в которой высказывание произносится: именно знание ситуации позволяет воспринять мотивационный потенциал высказывания, и, следовательно, его побудительную силу.

Ключевые слова: косвенные побудительные высказывания, побудительное значение, время и наклонение глагола, перформативы, модальные слова, речевая ситуация.

Miasoiedova S.V.

Yaroslav Mudryi National Law University

LEXICAL, SEMANTIC AND PRAGMATIC PECULIARITIES OF INDIRECT ILLOCUTIVE UTTERANCES IN THE WORKS BY OLHA KOBYLIANSKA

Summary

In the article the research of peculiarities of the lexical and semantic peculiarities as well as pragmatic factors of the indirect imperative utterances in the works by O.Kobylianska has been made. The analysis has revealed that the indirect utterances with the imperative meaning are first of all those with the subjunctive verbs (both in statements and in questions); whereas in indirect indicative sentences the illocution is first and foremost conveyed by the future tenses; the verbal way to express some of the imperative implications is with the help of performatives; concerning the lexical and semantic means that facilitate the communication of the imperative meaning of indirect utterances, modal verbs should be mentioned. The significance of context reflecting features of speech situation for perceiving the intended meaning of implicit sentences has been proved: since it is the adequate apprehending of the speech situation that allows to realize the motivational potential of the utterance and therefore its illocutive force.

Keywords: Indirect Imperative Utterances, imperative/illocutive meaning, verb tense and mode, performatives, modal words, speech situation.